

ดนตรีกับวัฒนธรรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. เปรียบเทียบอารมณ์และความรู้สึกที่ได้รับจากงานดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกันได้
๒. เปรียบเทียบลักษณะเด่นของดนตรีในวัฒนธรรมต่างๆ ได้

ดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสังคมมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นหลักฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวของสังคมได้เป็นอย่างดี

๑. ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรี

ความเชื่อ

ศาสนา

วิถีชีวิต

เทคโนโลยี

๒. ลักษณะเด่นของดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม

๒.๑ วัฒนธรรมดนตรีจีน

- วัฒนธรรมดนตรีจีนมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน นักปราชญ์ ราชบัณฑิต และชนชั้นสูงของจีนต่างมีค่านิยมในการศึกษาและบรรเลงดนตรี
- ลักษณะที่โดดเด่นที่สุดของดนตรีจีน คือ การใช้เครื่องดนตรีที่มีสีสั่นของเสียงสอดคล้องกับแนวทำนองเพลงจีน

- ประเภทของเครื่องดนตรีจีน จัดแบ่งออกเป็น ๘ หมวดหมู่ ตามวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ทำเครื่องดนตรี คือ โลหะ หิน ไม้ ดิน หนัง ไม้ไผ่ น้ำเต้า และไหม เครื่องดนตรีที่สำคัญและควรรู้จักมีดังต่อไปนี้

กู่ฉิน (Gu Qin)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด ตัวเครื่องเป็นกล่องด้านล่างรักฝังเปลือกมุก มี ๗ สาย ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงได้ยากมาก เนื่องจากเวลาดีดจะต้องดีดให้ออกเสียงตรงตามเครื่องหมายที่กำหนดไว้ ๑๓ จุด เสียงที่ออกมาจึงจะไม่ผิดเพี้ยน

ดี (Di)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า (เป่าด้านข้าง) ทำจากไม้ไผ่ บางครั้งเลี่ยมด้วยงาช้างทั้งหัวและท้าย หรือแกะสลักเป็นหัวมังกรและหางมังกร มีรูเปิด - ปิด เพื่อเปลี่ยนระดับเสียง นิยมนำมาบรรเลงแบบเดี่ยว แบบรวมวงออร์เคสตรา (Orchestra) และแบบประกอบการแสดงอุปรากรจีนด้วย

เอ๋อหู (Erhu)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี มี ๒ สาย ขนหางม้าของคันชักจะอยู่ตรงกลางระหว่างสายทั้ง ๒ สาย ส่วนกล่องเสียงเป็นรูปทรงหกเหลี่ยม หุ้มด้านหน้าด้วยหนังงู หัวซอเนียม แกะสลักเป็นรูปมังกร ระดับเสียงของซอจะกว้างถึง ๓ ช่อง เสียงจะสามารถถ่ายทอดถึงอารมณ์ ความหนักแน่น และความอ่อนหวานผสมผสานกัน

๒.๒ วัฒนธรรมดนตรีอินเดีย

- ดนตรีของประเทศอินเดียที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปก็คือ “ดนตรีศิลป์” (Art Music) หรือ “ดนตรีคลาสสิกของอินเดีย” (Classical music of India) ซึ่งเป็นดนตรีในแบบแผนศิลปะชั้นสูงที่ได้รับการศึกษาค้นคว้าและบันทึกเสียงอย่างกว้างขวาง
- การประสมวงดนตรีของประเทศอินเดียจะมีผู้บรรเลงเพียง ๓-๕ คน ซึ่งชาวอินเดียใช้ดนตรีทั้งในการบวงสรวงเทพเจ้า และใช้ในการสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจให้กับผู้คนในสังคมอีกด้วย

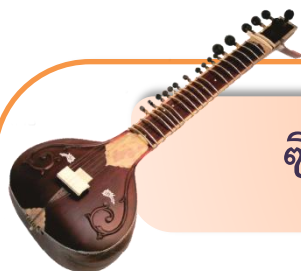

- เครื่องดนตรีของประเทศอินเดีย นอกจากมีในประเทศอินเดียแล้ว บางชนิดก็แพร่กระจายไปยังประเทศเนปาล ประเทศเมียนมา ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา และประเทศลาว ซึ่งเครื่องดนตรีที่สำคัญและควรรู้จักมีดังต่อไปนี้

ตาบลา (Tabla)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีที่มีบทบาทมากที่สุด สามารถทำเสียงจังหวะได้หลายรูปแบบ ซึ่งจะประกอบไปด้วยกลอง ๒ ใบ กลองใบที่อยู่ด้านขวามือของผู้บรรเลงจะเรียกว่า “คาบาน” ให้เสียงสูง ส่วนกลองใบที่อยู่ด้านซ้ายมือของผู้บรรเลงจะเรียกว่า “บายาน” ให้เสียงต่ำ ข้างกลองแต่ละใบมีไม้ชิงไว้เพื่อปรับระดับเสียง

ซิทาร์ (Sitar)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด แต่เดิมมีสายจำนวน ๓ สาย ต่อมาได้มีการพัฒนาให้มีจำนวนสายเพิ่มขึ้นเป็น ๒๐ สาย ส่วนการจัดเรียงสายมีทั้งด้านบนและด้านล่างของตัวเครื่องดนตรี จัดเป็นเครื่องดนตรีที่มีอิทธิพลอย่างมากในทางตอนเหนือของประเทศอินเดีย

เซห์ไน (Shehnai)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า มีลักษณะเป็นปี่ลั่นคู ให้เสียงที่มีลักษณะแหลมเล็ก ลำตัวทำจากไม้ ตรงส่วนปลายมีลำโพงเป็นรูปทรงกรวยทำด้วยโลหะ มีรูเปิด-ปิดนิ้วเพื่อเปลี่ยนระดับเสียงไปตามทำนองเพลง นิยมนำมาใช้เป่าเพื่อเลียนเสียงผู้ขับร้อง ในประเทศไทยจะเรียกปี่ที่มีลักษณะรูปทรงเช่นนี้ว่า “ปี่โฉน”

๒.๓ วัฒนธรรมดนตรีอินโดนีเซีย

- ดนตรีกาเมลันเป็นวัฒนธรรมดนตรีที่รู้จักกันมากที่สุดในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นดนตรีที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปะแขนงต่างๆ ทั้งในด้านวรรณศิลป์ นาฏศิลป์ และการละคร
- ลักษณะของดนตรีมีสำเนียงแปลกไปจากดนตรีในวัฒนธรรมอื่นๆ ของโลก เนื่องจากมีบันไดเสียงที่แตกต่างกัน

- ประเทศอินโดนีเซียได้รับอิทธิพลเครื่องดนตรีสำริดจากวัฒนธรรมดองซอนของประเทศเวียดนามซึ่งได้มีการสร้างกลองมโหระทึก ฆ้อง และเครื่องดนตรีอีกหลากหลายชนิด ซึ่งเครื่องดนตรีที่สำคัญและควรรู้จักมีดังต่อไปนี้

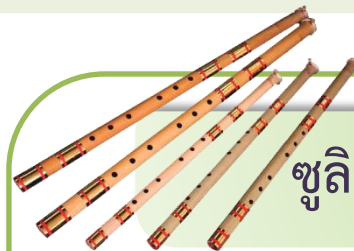
โบนัง (Bonang)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี นิยมนำมาใช้บรรเลงอยู่ในวงกาเมลัน จัดเป็นเครื่องตีที่เป็นเสียงหลักในการบรรเลง ทำนอง โดยส่วนใหญ่จะบรรเลงด้วยความรวดเร็ว โบนังที่นิยมเล่นมีอยู่ด้วยกัน ๓ ชนิด ได้แก่ โบนังพานอรุส โบนังบารุง และโบนังพานემบั้ง

เกนเดอร์ (Gender)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี นิยมนำมาใช้บรรเลงอยู่ในวงกาเมลัน มีลักษณะเป็นโลหะบางแบบระนาดเหล็ก มี ๗ คู่ ด้านล่างของเครื่องดนตรีมีท่อลำไม้ไผ่ ขยายเสียง บรรเลงโดยการใช้ไม้กลมแบนตีด้วยมือข้างหนึ่ง และใช้มืออีกข้างหนึ่งคอยกดห้ามเสียงหรือปล่อยเสียงให้ดังกังวาน

ซูลิง (Suling)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่ทำด้วยไม้ไผ่ มีลักษณะคล้ายกับขลุ่ย มีหลายขนาด ให้เสียงที่ไพเราะ ใช้ประสมอยู่ในวงกาเมลัน นิยมนำมาใช้บรรเลงประกอบการขับร้องและประกอบกิจกรรมต่างๆ

๒.๔ วัฒนธรรมดนตรีอาหรับ

- เครื่องดนตรีอาหรับส่วนใหญ่เป็นประเภทเครื่องสาย (Chordophone) และเครื่องเป่า (Idiophone)
- การแสดงดนตรีอาหรับโดยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งจะเน้นให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินใจ รวมถึงการแสดงตามสถานบันเทิงต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ชม

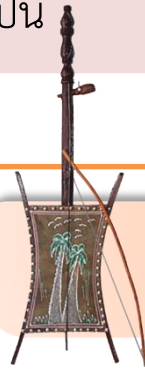

- เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงอยู่ในตะวันออกกลางจะมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท ซึ่งเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญและควรรู้จัก มีดังต่อไปนี้

อูด (Ud) หรือโอต (Uod)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีดชนิดหนึ่งในกลุ่มเครื่องสายโบราณ มีรูปร่างของลำตัวเป็นรูปลูกแพร์ ด้านหน้ามีลักษณะเป็นรูปวงรี มีขนาดใหญ่กว่ากีตาร์ที่ใช้เล่นในปัจจุบันเล็กน้อย จัดเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในกลุ่มชนชาวอาหรับ โดยชาวอาหรับยกย่องเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่าเป็น “ราชาแห่งเครื่องดนตรี”

รีอับ (Rebab)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทสี เกิดขึ้นมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๘ และแพร่กระจายไปทั่วโลกที่มีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม โดยเชื่อกันว่าเป็น “เครื่องดนตรีบรรพบุรุษของไวโอลิน”

ต้อมบัก (Tom- Bak)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีที่มีรูปร่างคล้ายกับแก้วไวน์ หรือบางชิ้นมีรูปร่างคล้ายกับนาฬิกาทราย

๒.๕ วัฒนธรรมดนตรีแอฟริกัน

- ดนตรีของชาวแอฟริกันเป็นดนตรีที่ผู้ฟังมีส่วนร่วม สามารถเป็นได้ทั้งผู้เล่น ผู้เต้นรำ และผู้ฟังไปในเวลาเดียวกันได้ รูปแบบของดนตรีแอฟริกันมีความโดดเด่นในด้านการบรรเลงเครื่องตีที่มีจังหวะเร้าใจ

- เครื่องดนตรีในวัฒนธรรมดนตรีแอฟริกันมีเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่ที่นิยมใช้มักเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี

โคร่า (Kora)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีที่มีลักษณะเช่นเดียวกับพิณ นิยมใช้เล่นกันทั่วไปในแอฟริกาตะวันตก โดยมีการนำผลไม้เต้าขนาดใหญ่มาผ่าซีกแล้วซึงด้วยหนังวัวเพื่อให้เกิดเสียงสะท้อน ประกอบเข้ากับสะพานสายเช่นเดียวกับกีตาร์ (Guitar) ซึ่งเสียงของโคร่าจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับเสียงของฮาร์ป (Harp)

วูวูเซล่า (Vuvuzela)
หรือเลปาทาตา (Lepatata)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าคล้ายกับทรัมเป็ต (Trumpet) มีความยาวประมาณ ๑ เมตร เสียงของวูวูเซล่าจะมีความดังกึกก้องคล้ายกับเสียงร้องของช้าง ปัจจุบันนิยมนำมาใช้ในการเชียร์กีฬา

ดีเจมเบ้ (Djembe)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ที่มาจากแอฟริกาตะวันตก มีรูปร่างคล้ายกับโถหน้ากลองซึงด้วยหนังสัตว์ ได้รับความนิยมอย่างยาวนานตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ ๒๐

สรุป

ดนตรีมีความสัมพันธ์กับสังคมมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรีมีหลายประการ เช่น ความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิต เทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งการสร้างสรรค์ดนตรีของแต่ละวัฒนธรรมจะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพสังคม ความเป็นอยู่ ฯลฯ ดังนั้น เราจึงควรศึกษาลักษณะเด่นของดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นพื้นฐานความรู้ ในด้านดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆ และนำมาใช้ ในการพัฒนารูปแบบงานดนตรีของตนเองต่อไป ในอนาคต

